

COLAPSUL ECONOMIC DIN 2007-2009

Mihaela DIMITROV, Natalia ȘTEFÎRȚĂ, conf.univ.,dr.,ec.

Universitatea Tehnică din Moldova

Abstract: *Une crise économique est une dégradation brutale de la situation économique et des perspectives économiques. Son étendue sectorielle, temporelle et géographique peut aller d'un seul secteur d'une seule région pour une brève période à l'ensemble de l'économie mondiale pendant plusieurs années; on parlera alors de ralentissement économique ou, plus grave, de récession économique. Une telle crise comporte souvent (mais pas systématiquement) des répercussions sur le niveau des salaires et la valeur du capital (valeurs boursières), provoque des faillites et du chômage, accroît les tensions sociales et politiques, et peut même avoir des répercussions sanitaires.*

Cuvinte cheie: *Criza economică, faliment financiar, cauze, riscuri, piața valutară.*

1.Introducere. Sfârșitul anului 2008 și începutul anului 2009 au fost marcate de un eveniment istoric: economia mondială a fost afectată de cea mai serioasă criză amplificată de o periculoasă prabușire a piețelor financiare dezvoltate, în epicentrul furtunii globale aflându-se Statele Unite ale Americii. Acest șoc financiar, provocat de falimentul pieței ipotecare (rata creditului ipotecar subapreciată - subprime mortgage market collapse) în Statele Unite în august 2007, a condus la încetinirea creșterii economice mondiale cu ritmuri alarmante (reducerea cu 6.3% în ultimul trimestru al anului 2008, față de creșterea de 4% un an în urma, cu o descreștere posibilă în 2009 de 1.3%). De fapt este prima contractare economică globală de după cel de al II-lea război mondial, cu o eventuală revenire la o creștere de 1.9% în 2010, ceea ce însa este mult sub nivelul sau potențial.

Falimentul financiar global s-a extins rapid asupra lumii, avînd la baza cîteva simptome pe lîngă tertipurile cu împrumuturile nejustificate (dodgy lending): un flux de bani ieftini proveniți din piețele în devenire (în special a celor asiatice, în primul rînd a Chinei), reglementări (standarte) financiare inconsistente, distorsiuni în politicile guvernamentale și o supraveghere neadecvată a acestor piețe. După cum mentiona *The Economist* "De la început a fost neîncrederea și negarea. A urmat frica. Acum a venit rîndul furiei". [1,p 222-231] Însa pentru a găsi soluții este important de a aborda cauzele și nu simptomele crizei, care a creat o situație fără precedent, subminind încrederea în piețele libere. În acest context sînt necesare și măsuri fără precedent, cu un caracter mult mai sistemic și global decît cele aplicate pîna în prezent. Este important să fie examinate sursele crizei sistemului financiar care s-au adunat cumulativ pe parcursul ultimelor decenii.

2.Abordări teoretice. Martin Wolf, analist la ziarul Financial Times, a publicat recent cartea "Fixing Global Finance" – una din cele mai detaliate și profunde analize a lacunelor sistemului financiar mondial, în care menționează că "defecțiunile din trecut au condus la disbalantele din prezent" și se află la baza crizei financiare curente. Dînsul caracterizează criza drept rezultat al unei serii de "falimentari evidente" de a înțelege și a aprecia la justa valoare:

- Riscurile inerente piețelor financiare liberalizate și a deciziilor instituțiilor respective de piață;
 - Riscurile sporite în condițiile cînd fluxurile financiare traversează hotarele, în special pentru economiile fragile ale piețelor în devenire;
 - Riscurile inerente de împrumuturi în valuta străină a țărilor debitoare și importanța unei discipline financiare și monetare sporite;
 - Riscurile conexe ratei de schimb valutar asumate atît de creditorii cît și de debitorii într-o lume a circulației liberalizate a capitalurilor;
 - Riscurile activității în condițiile instabilității ratei de schimb valutar în lumea multi-valutară;
 - Importanța modernizării instituțiilor globale la cerințele timpului [2,pp 85-94]
- Criza financiară 2007-2009 este astfel cea mai profundă și mai sincronizată pe scara globală.

Dr. Nouriel Roubini, profesorul școlii de business Stern a universității din New-York o descrie drept unul cele mai tare înflăcări "baloane" de valori și credit din istoria omenirii: "balon al valorilor de locuințe, balon al ipotecei, balon al capitalului acționar, inclusiv privat, balon al fondurilor investiționale de tip "hedge", balon al obligațiunilor - toate aceste baloane explodând concomitent în sectorul real și financiar pentru prima dată din timpul Mării Depresiuni".

Criza a fost provocată de câteva cauze majore interdependente, consideră în concluzie economistul principal al fondului Goldman Sachs Jim O'Neill în recomandările sale pentru summitul G-20 de la Londra (aprilie 2009):

- aprecierea excesivă de pretutindeni a valorii locuințelor urmată de prăbușirea pieței locale, în primul rând în SUA;
- rata de economii extrem de scăzută în SUA, chiar cu o valoare negativă acum câțiva ani în urmă, cu o tendință recentă de creștere moderată (5-10% din venitul total);
- rate de economii extrem de mari în țările "excesiv exportatoare" soldate cu dependență excesivă a exportului lor de consumatorul insolvent din SUA;
- în balanțele deficitare nesuținute ale contului curent al SUA, Mării Britanii și altor economii dezvoltate în paralel cu imbalanțele profitabile (surplus) nesuținute ale Chinei, Germaniei și Japoniei.

Drept consecință, conform estimărilor FMI, valoarea agregată a pierderilor băncilor și altor instituții financiare numai în 2009 va depăși \$4.05 trilioane pe când doar \$1.1 trilioane sînt proiectate pentru a contribui la soluționarea problemei. Dacă această tendință va continua Statele Unite, bunaoara, se vor lipsi de circa \$1 trillion din produsul sau brut numai în 2009 (PIB-ul SUA a constituit \$14.2 trillion în 2008). Cumulativ, timp de doar ultimii trei ani americani au pierdut 33% din cel mai prețios activ – valoarea imobilelor lor (apreciată la \$13 trilioane la momentul de vîrf în 2006 și doar la \$8.8 trilioane în 2008), 22% din valoarea fondurilor de pensionare – al doilea cel mai important activ pentru gospodăriile economice (de la \$10.3 trilioane la \$8 trilioane), la care se mai adaugă \$1.2 trilioane pierderi în depuneri și investiții etc. Toate aceste pierderi însumează cifra impunătoare de \$8.3 trilioane..

3.Abordări practice. Dacă să vorbim despre Moldova, aceasta a fost afectată foarte grav de criza economică globală. Conform raportului Fondului Monetar Internațional (FMI) referitor la situația economică mondială, Moldova este singura țară unde nu se prognozează nici o creștere în 2010. Criza economică și cea politică, în opinia experților locali și internaționali a fost agravată de calitatea proastă a guvernării, de deteriorarea considerabilă a mediului de afaceri (Moldova se plasează pe locul 158 din cele 176 de țări la indicatorul "permisiunii construcțiilor" în activitățile de afaceri), răspîndirea și aprofundarea corupției (conform indicatorului corupției monitorizat de Transparency International Moldova a degradat cu 30 de poziții din 2006 - la poziția 109). Evaluările FMI arată că după o creștere anuală robustă a produsului intern brut (PIB) de 5.5% din anul 2000, în 2009 se așteaptă prăbușirea lui cu cel puțin 9% (în contrast cu previziunile guvernului precedent de 3.5% creștere). Cauzele acestei alunecări rezidă în reducerea cu peste 20% a exporturilor, cu peste 30% a transferurilor de bani a muncitorilor moldoveni de peste hotare pe baza cărora se asigură circa 40% din PIB (a doua țară în lume după Tajikistan).[3.p 143-156]

Cu 25% s-a redus masa monetară și cu 40% s-au micșorat rezervele de valută străină. Experții Bancii Europene de Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) consideră că efectele crizei sînt de lungă durată și pot conduce la falimentul monetar și bancar. În 2008 și în primul semestru al anului 2009, investițiile directe străine în Moldova s-au redus de nouă ori, numărul de șomeri practic s-a dublat, iar rata sărăciei absolute și extreme, precum și indicatorul mizeriei au crescut pentru prima dată în ultimii ani.

Făcînd o abordare din perioada anilor 2008-2009 și 2015-2016 se prognozează că însuși cauzele crizei economice de atunci sînt valabile și pentru perioadă actuală, cum ar fi: criza politică provocată de reacția inadecvată și represiviunile brutale de către guvern a protestelor. Aceste evenimente au fost reflectate în editorialele presei mondiale, probabil pentru a doua oară după 7-8 aprilie 2009 pe o asemenea scară mare de cînd Moldova a devenit independentă în 1991.

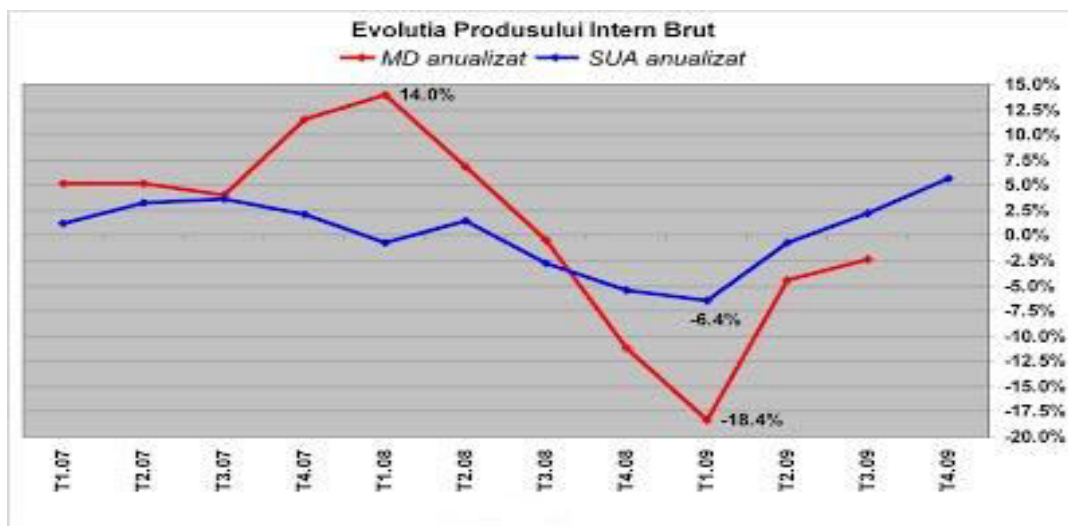

Fig.1 ”Evoluția Produsului Intern Brut în SUA și R.Moldova în perioada 2007-2009 ”

Sursa:Elaborată de autor

4.Concluzii și Strategii anti-criză

Astfel 2009 cu certitudine intra în istorie ca un an ce a pus la îndoială (și a dat startul schimbării) sistemul global financiar existent cu aspectele sale critice: prăbușirea abruptă și de lungă durată a valorilor pe piața a activelor; declinul profund al economiei și al angajării în câmpul muncii concomitent cu un salt mare al valorii datoriei de stat, în mediu cu 86%.

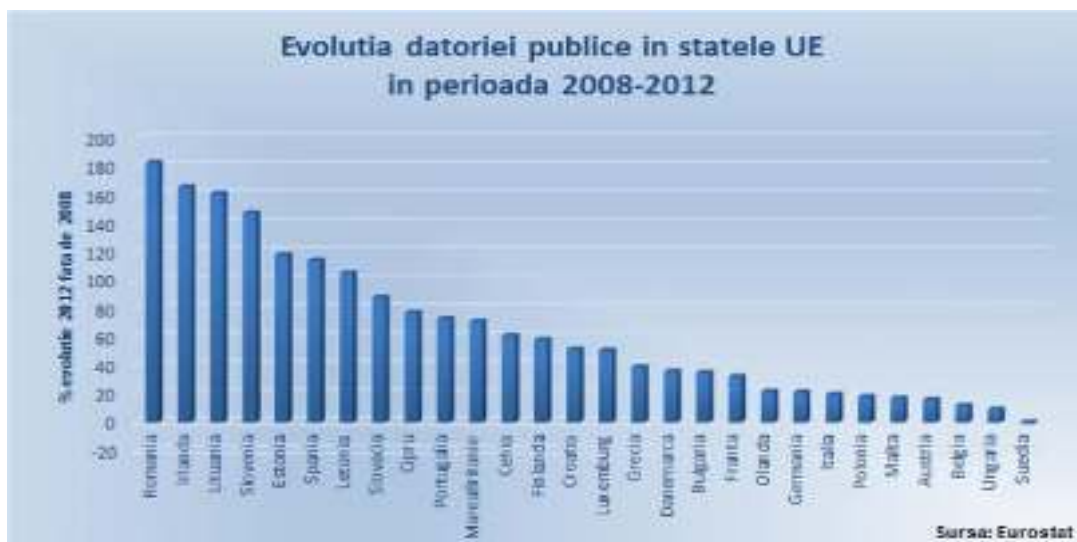

Fig.2. ”Evoluția datoriei publice în statele UE în perioada 2008-2012”

Sursa: Eurostat

Pornit de la lipsa de lichiditate de pe piețele de capital, lipsă care nu mai permite dezvoltarea corectă a afacerilor, criza financiară se extinde prin intermediul rețelelor globale financiar-bancare din întreaga lume, afectând indirect diferitele sectoare ale economiilor lumii. Pentru a încerca o cât mai eficientă reducere a efectelor sale ne putem aminti de ”JP Morgan” ca și cumpărător al ”Washington Mutual”, sau fuziunea dintre ”Wells Fargo” și ”Wachovia”. Dincolo de aspectele de profitabilitate ale unei fuziuni, și aici înțelegem sesizarea oportunității ivite jucătorilor mai prudenți ai piețelor de capital și de a prelua pachetele de acțiuni

omologilor cărora criza le-a afectat dramatic cotațiile, ori pentru a limita concurența, ori pentru sporirea cifrelor de afaceri, implicit a profitului, fuziunile între grupurile financiare au încercat cât de cât aducerea pe linii de plutire a companiilor aflate în prag de colaps, fie prin infuzii de capital, fie prin eliminarea activelor neperformante deținute, eliminarea realizată prin valorificarea la valoarea reală, chiar dacă aceste valorificări înseamnă pierdere.

Pe lângă aceste fuziuni, un rol important în diminuarea efectelor crizei, îl are Statul, prin cele două strategii: cea pe termen scurt, imediată, concretizată prin avansarea de lichidități masive pentru evitarea prăbușirii companiilor aflate în dificultate, și cea pe termen lung, concretizată prin crearea unui cadru legislativ adecvat, capabil să preîntâmpine pe viitor apariția unei astfel de situații.

Statul intervine prin acordarea de mari împrumuturi necesare redresării financiare cât și prin cumpărarea de active neperformante. [4, p 139-151]

Bibliografie

1. Economic decline in Quarter Exceeds Forecast, by Louis Uchitelle and Edmund Andrews, *The New-York Times*, April 29, 2009. pp 222-231
2. Wolf, Martin. Fixing Global Finance. *The John Hopkins University Press*, 2008, pp.86-91
3. Gomez, O., and Hallet, M. The impact of the global economic slowdown on remittance flows with a special focus on the EU, Brussels, December 19, 2008, pp143-156
4. CRIZA FINANCIARA IN LUME. Reglementarea si supravegherea institutiilor de Credit 3-6 iunie 2009, pp 139-151